

A PUSZTULÁS HÁZA

Félrehúzta a függönyt. Az öccse egyenletes lélegzése hallatszott csak a szobában. Egy pillanatra a kislíura nézett. Nyitott szájjal aludt. Kinyitotta egy picit az ablakot. Felhős volt az ég, kora reggeli álmoassággal kapirgáltak a csirkék az udvaron. Szemet keresnek. Nyikordult a hátsó szoba ajtaja. Szorosan az ablak mellé állt, de hiába. Az öregasszony már észrevette. Atcsoszogott a konyhán, benyitott.

— Melegítsd meg a tejet, ennék.

— De nagymama, még csak öt óra van. Kórházban sem kapna ilyenkor.

— Mindegy, énnekem olyan betegségem van, hogyha nem eszem, ég a gyomrom.

A kislíu nyöszörgött, megfordult. A bátyja odaugrott az ajtóhoz.

— Legalább annyi belátása legyen, hogy Őcsit ne keltse fel.

— Úgyis kell nekem tojást hozni, anélkül el ne menjen az iskolába.

Az öregasszony gyér, ősz haja ziláltan keretezte az arcát. Szétbomlott a copfja.

Konokan állt a konyhaasztal mellett, vizeskék szemével hidegen, ellenségesen nézte a fiút.

— Azért nem fogjuk fölkelteni öt órakor. Egy ekkora gyereknek míg tízórás alvása van szüksége. Az iskolában tanultam.

— Mit ki nem találunk? Engem öt éves koromtól hajnalban kizavart az apám, és mégis felnőttem.

— Egy gyereknek szüksége van az alváásra, Őcsit akkor sem engedem.

Hirtelen hatalmas gyengédséget érzett a vékonycsontú kislíu iránt. Álmosan nyitotta ki a gázt, pizsamakabátban, meg az imént magára rántott kék tornanadrágban ült a székre.

— Mindegy, nekem a tojás kell — az öregasszony szívósan állt, vizeskék szemét a fiúra szegezve. A fiún egy pillanatra átfutott a borzongás, zilált ősz hajával úgy nézett ki az öreg, mint egy örült. — Majd elmegy te, ha a kisgyerek alszik.

— Amikor kicsi voltam, Pisti volt a kedves, emlékezzen. Elmentünk magához, az asztalon volt három szelet torta. Erte nyúltam, és a kezemre vágott. Pisti azt mondta magának: „Te nagyanyi, adj pénzt!” — adott neki. Én is megszólaltam: „Nagyanyácska kérem, add ide a tortát.” — Megfenyegetett; te nem mondhatod nagyanyádnak, hogy te. Maga miatt, a maga kivételezése miatt meggyűlöltem az unokabátyámat.

— Zárd el a lángot, kifut a tej.

— Ugye, Pistinek most nem lehet parancsolni? Pisti csak beköszön egy évben egyszer, mosolyog, és megy. De Pistit nem is zavarná ki hajnalban az ágyból.

Az öregasszony bement a szobájába. A fiú nyújtózott, tett egy-két tornázó mozdulatot, megcsinált tizenöt fekvőtámaszt. Kinyitotta az ajtót. Hideg vizet locsolt a hátára, a tarkójára. Szárazra dörzsölte magát, aztán felrántotta a kockás nadrágját, és félmeztelen kiment a hűvös levegőre. Légzési gyakorlatot végzett. A tyúkok, amint meglátták, fölszaladtak a konyhaajtó elé. Csupa szemét volt a gang. Kiment a kamrába. A szakajtóban látott egy kevés kukoricát. Az összezsúfolt szüette ládák, kidobott szalmazsák, romlott paradicsommal teli üvegek közé futott ijedten egy egér. Szemet szórt a tyúkoknak, aztán kiment a hátsó udvarba. Rágyújtott egy cigarettára. Évtizedek szemete gyűlt össze a kerítés mögötti dombban. A domb tetején a tegnapi kilökött rothadt szilva és almahéj. Az ecetfákról pörögtek lefelé a száraz levelek. Néhány régi rönk hevert az udvar alján, mellette egy kimustrált motor megrozsdásodott váza. A tyúkok szétkaparták a szalmakazal maradványát. A porladó ócska gumik mellett két köteg rózse. Kivette a tyúkok lábosából a baltát. Tegnapi tette bele dagadni, és csapkodni kezdte egy széles tuskón a rózset. Jókora halmot összevágott, egészségesen kimelegedett. Amikor elfogyott a rózse, felegyenesedett, megtörölte fényes homlokát. Csukódott a kertkapu. Az öccse jött ki.

— Szia Bandikám — mondta a kislíu —, te már ennyit dolgoztál?

— Felébredtél Janesz? Tücsök, ne hagyd, hogy kihasználjon öreganyád! Akármit mond vagy kér, engedd el a füled mellett. Majd én megcsinálom, ami fontos. Tojást akar veled hozatni, majd én elmegyek később.

— Már hoztam — mondta Janika, és lehajtotta a fejét. A bátyja gyöngéden nézte. Nagyon szerette az öccsét. Hangosan annyit mondott: — Na, ha így szentjánoskodsz neki, rádszokik.

— De hát olyan öreg! — a kisgyerek fehér, finom arcborán átvilágítottak a kék erek. A bátyja felkapta.

— De könnyű vagy! Mi lenne, ha tornáznál reggelente? Hányasod van tornából?

– Tudod, hogy hármas.

– Ejnye, szégyellném magam – a karjaiban hintáztatta. – No, menj a suliba, öreganyádat meg bizd rám. Te nem ismered őt.

Az öccse bezaladt. A fiú a fészerbe hordta a rőzsét. A fészert egyik oldala ki-dülőfélben. Benn sok limlom. Feneketlen vesszőkosár, néhány kötegni összevissza dobált kukoricaszár. Az aprított rőzsét szépen sorba rakta. Bement a házba. Az öreg-asszony a szobája nyitott ajtajában állt, onnan beszélt:

– János, eredj a boltba cukorért.

– De nagymama – mondta a kisfiú szelíden, és a kakaóját kevergette –, mennem kell már.

– Tegnap is fél nyolckor mentél, biztos valaki felbízott, hogy hamarabb menj.

– Nagymama, ma énekkar lesz órák előtt, nem érek rá.

– Ugyan, hagyja már – lépett be a nagy fiú. – Itt vagyok én, ha éppen cu-korért kell menni. Bár maga is nyugodtan elmehetne, az a kis séta nem ártana.

– Még én a betegségemmel – tette csipőre a kezét az öreg –, nekem nem szabad sokáig állnom.

– Én is ott voltam minden alkalommal a doktornál, de ilyet nem hallottam. Mindegy, elmegyek cukorért, de Jánoskáról szálljon le. Kicsúfolta anyámat, hogy minek hoz a világra ennyi gyereket, hát most ne küldözgesse. – Az öregasszony becsapta az ajtót. Janika fogta a táskáját, sápadt volt: – Bandi, ne dumálj vele így.

Bandi kikísérte: – Te nem tudod, mennyit ártott anyának. Csak most jött hozzánk, hogy megöregedett, és nem kell sehol. Apát sohase szerette, pedig a fia volt. És most sem kedves, rendezkedik, parancsol. Elkísérte az öccsét a sarokig. – Ne haragudj, Janikám. Aztán, ha a Veréb megint nem akar verni, csak szólj.

Visszafelé menet arra gondolt, hogy ellátná a baját annak, aki ezt a törékeny fiúcskát bántaná. A kapuban fogadta az öregasszony:

– Ha elmég, a kaput miért nem zárod be?

– Csak a sarokig mentem. De nagytermészetű asszony maga, nagyanyám! Kilenc óraker megérkezett az apja.

– Képes vagy ilyen rossz ruhában mázskálni? Anya majd mérgeződik.

Az apa legyintett. – Van valami reggeli?

– Anya kakaót készített, mielőtt elment.

Az apa törte a kenyeret, és szürcsölve itta hozzá a kakaót. A fiú ellenségesen hallgatta a szürcsölést. Aztán kihozta a vasalt, kék ruhát.

– Vedd föl, mielőtt anya hazaér – nyújtotta az apjának. Az apa láthatóan gondolataiba merült.

– Mit beszélsz? Ja! Tedd le! Majd. – Most egészen kisfiús volt, az arcán valami gyerekes gondatlanság. Amint így elnézte a fia, arra gondolt, hogy János hasonlít legjobban apára, csak a kisfiú sokkal tragikusabb. Aztán eszébe jutott, hogy Jani hegedűt szeretne születésnapjára. Apa megígérte, de Bandi emlékezett, hogy neki is ígértek tíz éven át egy kerékpárt. Ma sincs. Ha Janesz születésnap-jára kap hegedűt, akkor azt csak ő veszi.

– Te, apám, a fészert oldala ki akar dűlni, meg kéne csinálni.

– Ki akar dűlni? Hajjaj. Jól van, fiam – mondta az apa hirtelen lelkesedés-sel –, látod, így kell észrevenni a munkát! Csak vigyél oda egy-két rönköt, amivel megtámasszuk.

A fiúban lelohadt a remény. Vagy ott fognak heverni a rönkök a fészert ol-dala mellett, vagy egyedül erőlködik velük.

– Mi mozgatja a fantáziád? – kérdezte az apját.

– Bandikám, remek ötletem van. Meg fogom javítani a téli fűtést. Emlékszel, a télen még nem volt tökéletes a fűrészpóros kályha, amit tavaly csináltam. Hát rájöttem, hogy mit kell megigazítani. A másik remek ötlet meg a kismotorom rugósítása. – Beszélt még egy keveset, aztán a konyhaszekrényen tiktakoló vek-kerre nézett.

– Most szundítok fél órát – mondta a fiának –, szólj, ha kilenc lesz.

Rövidesen nyugodt, mély álomba merült. A fiúnak, amíg szedte le az asztalt, anyja szavai jártak az eszében. „Apád azért maszek, mert így akkor alszik, ami-kor akar. Szórakozik az ötleteivel, a jópénzű motorosokat meg kiengedi, elszok-nak tőle.” Kilencen jóval túljutott a mutató, amikor felébredt.

– Ejnye, miért nem szóltál, Bandi? – kérdezte, de nem haragosan. – Ádám-tól ma talán érkezik levél. Tetszik neked Ádám menyasszonya? Ugye helyes? Igazi szolid feleségnek való – nyújtózott.

– Vedd fel a tiszta, kék ruhát.

Az apa vetkőzni kezdett: – A te Gizid túl szép. Persze, te ismered, de vi-gyázz. Vagy nem komoly?

– Nem tudom, apa.

– A túl szép nőkből általában nem lesz jó feleség – mondta az apa, és meghúzta a derekszíját. – Most hátra megyek, csak a Karcsinak vagyok itthon. Anyádnak ne mondd meg, a motorommal működök. A piszkos ruhám vidd ki a kamrába.

Az öregasszony kinyitotta az ajtót.

– Ne menj még ki, melegíts nekem vizet, ez a gyerek meg hozzon cukrot a boltból.

– Majd ő megmelegíti a vizet is – mondta az apa –, nekem dolgom van.

Az öregasszony becsukta az ajtót. A boltban kevesen voltak. Az eladó nő megnézte. Ősszel kevesen járnak félmeztelen. Az ablakon adta be nagyanyjának a cukrot.

Az apa ócska, már-már megvakult szemüveget tett a szemére, birizgálta a motort, mért, centizett. A fiú az ölkerítéshez dönt. A korhadt deszka reccsent egyet. A malacok kifutóján a tavalyi utolsó két disznó a téglákat kimozgatta, és a földet feltúrta. Az ajtó leesett a sarokvasokról, azóta is a bejárat előtt hever.

– Ha egy kicsit megtörölnéd papa a szemüveget, többet látnál rajta.

– Mit? Ja, a szemüveget? A közepén pont kilátok. Jól van ez. Ádám nem írt?

– Még nem jött a postás.

– Jó lenne, ha hazajönnének. Anyád is örülne.

Az öregasszony kijött:

– Vigyétek be a kályhám!

– Még egy hónap van a fűtés kezdetéig – vetett ellent a fiú.

– Vigyétek csak be!

Az ember letette a colostokot: – Gyere, Bandikám.

Bevitték. Azután az öregasszony egy csomó csirkecsontot hozott kifelé egy lapáton. A fiú figyelte.

– Vigye hátra, nagyanya. Anyám tegnap söpörte össze az udvart. – Az öregasszony lerázta a lapátról a csontokat a bejárat mellé, aztán fordult meg. – Szóltál valamit?

A fiú visszament az apjához. Az ember elkészült a motorjával.

– Készen volt a rugó, fiam, csak bele kellett szerelni. – Berúgta. A motor berregő hangjára az ecetfán tollászkodó vadgalambok felröppentek. Az apa megindult a motorral az udvar felé.

– Itt hagyod a kalapácsot? Úgy jársz, mint a franciakulccsal. Berozsdásodik.

– Mindjárt, mindjárt.

A fiú látta, mennyire belefeledkezett a motor átalakításába. A legjobbat játszó gyermek arckifejezését látta apján. Söhajtott, és összeszedte a szerszámokat.

– Ha nem viszem be, itt marad, és tönkremegy.

Emlékezett az anyja régi lendületeire. „Gazsi, hozzuk rendbe a ház hátulját! Én megtapasztom a falat, te szögeld meg a kertkaput. – Nagyanya, ne dobálja szét a szemetet az első udvarban. A gereblyét tisztítsák meg, mielőtt beviszik a kamrába.” Aztán maradt minden a régiben.

Már serdült, amikor azt mondta az anyja: „Szakadt az ágynemű, és nem adott újra pénzt. Ki akartam köveztetni a konyhát, de arra sem adott. Nincs igénye a szépre. Láthatod, az anyja milyen környezetben él. Kicsavarta a villanykörtét öreganyád, mert ősei is csak petróleum mellett éltek. Elmentem dolgozni, hogy köves legyen a konyha, hogy legyen váltás ágynemű.”

A nagybátyja nyitotta be a kaput.

– Bandi, itthon vagytok?

– Igen – kiáltotta a fiú, és a rokona elé ment.

– Látom, Gazsi megint eszel valamit. – Az apja az udvarban berregő motoron ült, és hintázott rajta.

– Milyen jó lett a rugózása, bátyós! Te is szeretnél ilyet?!

– Van-e már munkád, Bandi?

– Nincs. Bemegyek majd a városba, talán.

– Van kedved egy pár napig szüretelni?

A fiúnak nem tetszett. Napszámos legyen, érettségizett napszámos? Aztán eszébe jutott Janika közelgő születésnapja.

– Jó. Holnaptól?

– Holnaptól,

– Hány napig?

– Négy. Esetleg öt.

A rokon kezét fogott még a fiú apjával, aztán fölült a motorjára, és ment tovább. A fiú szomorúan nézte a ház végén málladozó vakolatot, az istálló – már húsz éve csak lomgyűjtő – bedőlt ablakát.

Újra nyikorgott a kapu. Az édesanyja jött meg.

– Mamikám! – megpusztilta az anyja arcát. Az asszony fáradtan ült le a konyhában.

– Mit főztetek? Nehéz napotok volt? – kérdezte a fiú.

– Húsleves, fasírozott, zöldbabfőzelék. – Az asszony elbóbiskolt. A fiú tett-vett, elpakolta az anyja pulóverét, szatyrát. Az asszony szégyenkezve rebbent fel.

– Jaj, olyan álmos vagyok, fiam!

– Csak maradj, mami.

– Dehogy! Mosnom kell.

Az apa is bejött. – Szervusz – mondta a feleségének. – Megjöttél?

A fiú nézte őket, és fülében az anyja szavai visszhangzottak. „Olyan jó, mint egy falat kenyér. Nem iszik, nem dohányzik. Azért nem lehet összeveszni vele. Ő nem tudja magáról, hogy lusta, és nemtörődöm. Hiába lesz már innen-onnan hatvanéves, olyan, mint egy gyerek.” Aztán kiment az ember.

– Mama, gondoltam, összetakaríthatnánk az udvarokat. – Az anyja egymásra rakta vastag, visszeres lábait.

– Ötvenkét évesen, fiam, már nem vagyok olyan erős. Ha tíz éve lettél volna ilyen nagy, ment volna. De egyedül voltam apáddal meg az anyjával szemben. Ádám, mielőst felserdült, itthagyt minket.

Janika jött haza.

– Anyu, ötöst kaptam rajzból.

– Úgyes vagy, kicsi fiam – csókolta meg az asszony.

– Klassz srác vagy, Janesz – csípte meg az arcát a bátyja.

Délután a kisfiú a kertbe ment. A sárgarépát, paradicsomot benőtte a gaz. Janika gyomlálni kezdett. Bandi kiment hozzá. A törekeny csontú, vékony bőrű gyerek hamar kimelegedett. A bátyja úgy érezte, Janikát még a szélből is óvni kell.

– Tücsköm – hozott ki Bandi egy pulóvert –, vedd fel, egészen kimelegedtél. Segítek én is.

Mire besötétedett, felét kigyomlálták. Bandi azt hitte, estére az egészszel meglesznek. Amíg hordta be a tyúkoknak a gatz, olyan érzése támadt, hogy a rendtelenség úgy veszi körül, mint a lóp.

Megmosdott. Az új pulóverét vette föl. A tükör előtt kötötte meg a nyakendőjét. Az anyja megszólalt:

– Ne menj sehová, fiam. Reggel korán kelek, és addig nem tudok aludni, amíg nem vagy itthon.

– Mamikám, csak moziba.

– Ugye, mennyire belemerülsz? Nem kell annyira udvarolni.

– Gizi nincs is itthon.

– Mondták, hogy az este is veled látták – gyanakodott az asszony.

– Hajnalban visszament –, nagyot nyögött a kapu, ahogy berántotta maga után.

Éjjel alig aludt. Eszébe jutott tíz évvel idősebb bátyja búcsúzása. – Bandikám mondta akkor Ádám –, hiába teszed ötvenszer helyre a fűrész, apa vagy nagyanya ötvenegyedszer is kinn hagyják.

Reggel Bandi csomagolni kezdett. Az apja elborult.

– De fiacskám, olyan jó volt itthon látni téged. Szeretem, ha körülöttem vagytok.

– Papa, te sem voltál itthon húszéves korodban.

– Igaz, igaz. Adok neked kétszáz forintot. Több nincs – mutatta a pénztárcáját. – Az indulásnál talán megélsz vele. Janika már elment az iskolába.

Az öregasszonynak beszólt: – Isten áldja.

– Ki melegíti meg nekem ezután a tejet? – sópánkodott a nagyanyja.

A fiú gyorsan becsukta az ajtót, hogy ne lássa a vizeskék szemeket. A kapu csikorogva nyílt ki. Nem bírta becsukni, mert az apja a nagyobbik szárnyhoz támaszkodva nézett utána. Futólépésben haladt, hogy az anyjához is bemehessen búcsúzni. Hát a hegedű? A hegedűt majd megveszi. Annak meg kell lenni. A sarokról visszanezett. A feltámadt szél szürkés porfelhőt lebegtetett. Az apja még mindig kinn állt, és hullottak rá a fákról a száraz levelek.